

Лъч светлина към „подземието“ на една човешка душа

Наталия Алексиева

Всеки зрител подхожда с известна доза придирчивост, щом стане въпрос за нова сценична интерпретация на класически текст. Може би така и трябва да бъде. Особено ако това е една от новелите, за която мнозина считат, че поставя началото на екзистенциализма.

Кушетка, фотьойл, оскъдна светлина от една единствена лампа и почти неразбираем шепот ни въвеждат в спектакъла „Записки от подземие-то“ по Фьодор М. Достоевски – дипломна работа на младия режисьор Стефан Димитров. Уютната сцена на Столичен куклен театър тук се превръща в мрачното и потискащо подземие, в което централният персонаж, чиято роля е отредена на Тигран Торосян, е избрал да прекара остатъка от живота си в изолация от обществото и заобикалящия го свят.

„Нищо не можах да стана: нито зъл, нито добър, ни подлец, ни честен, ни герой, ни насекомо. Сега си живея в своята дупка, като се дразня със злобната и за нищо неслужеща утеха, че умният човек изобщо не може да стане нещо, а става нещо само глупакът.“ Това са думите, с които персонажът ни въвежда в светилището на своето подземие – едновременно пространство, обитавано от тялото, но и състояние на духа. Някак разчленено и измъчено звучи изповедта му в първата част на спектакъла. Говорещ на микрофон в средата на сцената, той ни повлича в своя разказ, като няколко пъти се обръща директно към хора от публиката с коментар или въпрос. Музиката, звучаща в тази начална сцена, допълнена от ослепителните светлини, насочени към салона, са като малко негласно споразумение със зрителя да не приема твърде на сериозно разказа му. Ексцентрикът от подземие-то дори сам се определя като анти-герой, разказвач, на когото не бива да се вярва напълно. От всичко изречено в този начален негов монолог можем да проследим как човекът постепенно е отдалечил себе си от обществото и е потънал в подземие-то на своя живот. Напускането на работното място, самоизолацията в апартамента му, загърбването на младежкия му идеализъм и желание да участва в социалния свят са само част от нещата, показващи парализата на осъзнатия човек в съвременното общество.

Постепенно „записките“ му започват да придобиват все по-суров вид. Сцена, покрита в пълен и някак зловещ мрак, в която човекът от подземие-то слиза в салона, крачи покрай публи-

ката и почти нашепва своя разказ, бележи началото на втората част от спектакъла. В нея представлението обръща поглед към няколко случки от младостта на централния персонаж, който подлага себе си на безпощаден самоанализ. Снопове светлина сякаш се процеждат през малки дупки, за да достигнат до подземие-то, от което той описва три ситуации от живота си преди самоизолацията. Във всяка от тях бледите лъчи маркират присъствието на отсъстващите лица от разказите. Тигран Торосян не само успява да изобрази двойствеността на персонажа си. Той без колебание ни разкрива и вътрешния му свят, и това, което той си позволява да бъде сред обществото. Той също умело влиза и в образите на бившите си съученици, и на офицера, който така и не го забелязва. Впоследствие, в живота му неочаквано се появява младата проститутка Лиза (Мила Коларова), осветена от сноп бяла светлина, подобна на безплътното същество, чиято съдба го провокира да се опита да я спаси от живота ѝ в грях. Но положителната реакция на момичето към него, е последвана бързо от жестоко и ненавистно отхвърляне. А отпращането на Лиза, означава загуба на последния му шанс да спаси себе си чрез нея.

Този спектакъл въздейства силно – както визуално, така и емоционално. Неудовлетвореността на човека от реалността в даден момент се трансформира в негодувание срещу неговите безплодни идеали и ценности. А своето избавление той намира в страданието и самоунищожението. Думите на човека от подземие-то отекват в съзнанието ни дълго след финала, като ни карат да се замислим дали и всеки един от нас понякога предпочита страданието пред това да бъде щастлив. ■

„Записки от подземие-то“

